1.3. Namazla İlgili Hükümler

Namazın kişiye farz olmasının şartları; Müslüman olmak, büluğ çağına ulaşmak ve akıllı olmak üzere üç tanedir. Buna namazın vücup şartları denir.

Namazın sahih ve eksiksiz bir şekilde kılınabilmesi için bir takım farzları, vacipleri, sünnetleri ve adabı bulunmaktadır. Farzları yerine getirmemek namazın bozulmasına sebep olur. Vaciplerin terki ise eğer unutma veya hata ile yapılırsa sehiv secdesi yapılmasını gerektirir. Vacibin bilerek terk edilmesi hâlinde namazın yeniden kılınması vacip olur. Sünnetlerinin ve adabının terk edilmesi namazı bozmaz. Sehiv secdesi veya namazın kazasını da gerektirmez. Ancak namazın fazilet ve sevabını azaltmış olur.

BİLGİ KUTUSU

"Kişi ile küfre düşmek arasında namazı terk etmek vardır."
(Müslim, iman, 134.)

Namazın farzları on ikidir. Bunların altısı namazın dışında olup namaza başlamadan önce yapılması gerektiği için **namazın şartları** olarak isimlendirilir. Altısı da namazın içinde olup **namazın rükünleri** diye adlandırılır. Namazın geçerli olabilmesi için bu farzların yerine getirilmesi gerekir.[23]

DÜŞÜNELİM

Sahabe "Abdestte de israf olur mu?" diye sorduğunda, Peygamberimiz "Evet, akan bir nehirden abdest alsan bile." buyurmuştur."

(İbn Mâce, Taharet, 48)

Abdest alırken israftan kaçınmak nasıl olur? Düşünelim.

Namazın dışındaki farzlar (namazın şartları):

1. Hadesten Taharet: Hades, hükmi kirliliktir. Hadesten taharet ise bu kirlilikten temizlenmektir. Abdest ve gusül ile bu temizlik yapılmış olur.

Namaz kılmak için hükmi kirlilik adı verilen "hades"ten yani abdestsizlik ve cünüplükten temizlik şarttır. İbadetlerin yapılmasına dinen engel oluşturan hades, küçük ve büyük olmak üzere ikiye ayrılır.

Küçük Hades, *abdestsizlik hâlidir.* Abdesti bozan bir hâlin meydana gelmesiyle oluşur ve abdest almakla giderilir.

Büyük hades *ise gusül abdestinin olmamasıdır.* Cünüp olmakla, hayız veya nifas hâli ile meydana gelen hades olup gusül abdesti almakla giderilir.

Allah Teâlâ, namaz kılmak için abdesti ve gerekli hâllerde gusülü şart koşmuştur:

YORUMLAYALIM

﴿ يَٓا اَيُّهَا الَّذٖينَ اٰمَنُٓوا اِذَا قُمْتُمْ اِلَى الصَّلٰوةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَاَيْدِيَكُمْ اِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا
بِرُؤُ۫سِكُمْ وَاَرْجُلَكُمْ اِلَى الْكَعْبَيْنِۜ وَاِنْ كُنْتُمْ جُنُبًا فَاطَّهَّرُوا ... ﴾

"Ey iman edenler! Namaza kalktığınız zaman yüzlerinizi, dirseklerle birlikte ellerinizi yıkayın. Başınızı meshedin. Aşık kemikleriyle birlikte ayaklarınızı da yıkayın. Eğer cünüp iseniz iyice temizlenin..." (Mâide suresi, 6. ayet)

Bu ayet ile Hanefi mezhebi abdestin 4 farzı olduğu, Şâfii mezhebi ise 6 farzı olduğu hükmüne varmıştır.

Bu anlayış farklılığının sebebini düşünerek yorumlayınız.

23 TDV İslam İlmihâli, C 1, s. 225.

- Namazın vücup şartları şunlardır;

https://dogm.meb.gov.tr/ http://dkab.meb.gov.tr/

Namazın Dışındaki Farzlar (Namazın Şartları)	Namazın İçindeki Farzlar (Namazın Rükünleri)
1 Hadesten Taharet	1 İftitah Tekbiri
2 Necasetten Taharet	2 Kıyam
3 Setri Avret	3 Kıraat
4 İstikbali Kıble	4 Ruku
5 Vakit	5 Sucud
6 Niyet	6 Kade-i Ahire

https://dogm.meb.gov.tr/ http://dkab.meb.gov.tr/

1. Hadesten Taharet

- Hades, hükmi kirliliktir.
- Hadesten taharet ise bu kirlilikten temizlenmektir.
- Abdest ve gusül ve teyemmüm ile bu temizlik yapılmış olur.
- Hadesten taharet, küçük ve büyük hades olmak üzere ikiye ayrılır.
- Küçük hades; abdestsizlik hali, büyük hades; gusül abdestinin olmaması halidir.

https://dogm.meb.gov.tr/ http://dkab.meb.gov.tr/

Abdest, Gusül ve Teyemmüm

Abdest; el, yüz ve ayakları ibadet maksadıyla yıkamak ve başa mesh etmektir. Abdest, Allah'ın (c.c.) emrini yerine getirmek yönüyle bir ibadettir. Maddi yönden de bir temizliktir. Abdest, insana sevap kazandırır. Bazı günahların bağışlanmasına da vesile olur. Nitekim Peygamberimiz bu hususu şu hadislerinde şöyle ifade etmiştir:

"Kim, benim aldığım gibi abdest alırsa geçmişte işlediği günahları bağışlanır."[24]

Namaz kılmak, tilavet secdesi yapmak, Kâbe'yi tavaf etmek ve Mushaf'a dokunmak için abdest almak şarttır.

Abdestin farzları, Kur'an-ı Kerim'in Mâide suresi 6. ayetinde belirtilmektedir. Buna göre abdestin dört farzı bulunmaktadır: Yüzü yıkamak, elleri ve kolları dirsekleriyle beraber yıkamak, başı meshetmek, ayakları aşık kemiğiyle birlikte yıkamak. Şâfii mezhebinde bu dördüne ilave olarak niyet ve tertip de abdestin farzlarındandır. Yıkanacak yerleri bir defa yıkamak farz, üç defa yıkamak ise sünnettir.

BİLİYOR MUSUNUZ

Abdestin sünnetlerinden bazıları şunlardır:
Abdest almaya niyet etmek. *(Şâfii mezhebinde farzdır.)*
Abdeste eûzü besmele ile başlamak.
Elleri üç defa yıkamak.
Ağza üç defa su vermek (mazmaza).
Burna üç defa su çekmek (istinşak).
Yüzü, kolları ve ayakları üçer defa yıkamak.
Başın tamamını mesh etmek.
Kulakları birer defa mesh etmek.
Organları yıkamada sıraya (tertibe) uymak. *(Şâfii mezhebinde farzdır.)*

BİLİYOR MUSUNUZ

Abdesti Bozan Şeyler
İdrar veya dışkının vücuttan atılması, yellenmek.
Meni ve mezinin çıkması.
Ağız dolusu kusmak.
Tükürünce ağızdan tükürükten fazla kan gelmesi.
Vücudun herhangi bir yerinden çıkan kan, irin, sarı su gibi bir maddenin, çıktığı yerde kalmayıp az da olsa etrafına taşıp bulaşması.
Sarhoş olmak, aklı giderecek şekilde baygınlık geçirmek, çıldırmak, sara nöbeti geçirmek.
Yatarak, yaslanarak, bir şeye dayanarak uyumak.
Özür sahipleri için namaz vaktinin çıkmış olması.
Namazda iken yanındaki kimsenin duyacağı şekilde gülmek. *(Şâfii mezhebine göre abdesti bozmaz.)*
(Şâfii mezhebinde mahrem olmayan kimsenin tenine dokunmak abdesti bozar.)

Abdesti Bozmayan Şeyler
Bir yaradan çıkan ancak etrafa yayılmayan sarı su veya kan.
Ağızdan gelen az bir kan belirtisi. *(Şâfii mezhebine göre ön ve arka yoldan çıkmayan kan vb. şeyler ve kusmak abdesti bozmaz.)*
Ağlamak, gözyaşı dökmek.
Parmak aralarındaki pişinti, mayasıl yaşlığı.
Bilincini kaybetmeksizin oturduğu yerde uyuklamak.
Namaz dışında gülmek.

24 Müslim, Taharet, 8,6.

Abdestin dört farzı
1 Yüzü yıkamak
2 Elleri ve kolları dirsekleriyle beraber yıkamak
3 Başı mesh etmek
4 Ayakları aşık kemiğiyle birlikte yıkamak
https://dogm.meb.gov.tr/
http://dkab.meb.gov.tr/

Guslün Farzı
Hanefi mezhebine göre
01 Ağza bolca su verip boğaza kadar çalkalamak
02 Buruna su çekip içini iyice temizlemek
03 Bütün bedeni, hiç kuru yer bırakmadan yıkamak
Şafi mezhebine göre
01 Niyet etmek
02 Vücuda bulaşan necaseti temizlemek şarttır
Sünnet
Ağzı ve burnu temizlemek sünnettir
https://dogm.meb.gov.tr/
http://dkab.meb.gov.tr/

Abdest, namazın şartlarındandır.

ℹ BİLGİ KUTUSU

Adabına uygun bir şekilde gusül şöyle alınır:

Gusüle başlarken eûzü besmele çekilir ve Allah rızası için gusletmeye niyet edilir. Önce eller ve avret bölgesi yıkanır. Bedende necaset varsa temizlenir. Sonra abdest alır gibi ağza ve burna su verilir. Oruçlu olan kimse boğazına suyun kaçmamasına dikkat eder. Sonra başa, sağ ve sol omuza su dökülür, her defasında beden ovulur. Saç diplerine, kulakların içlerine, kapanmamış küpe deliklerine, göbek çukuruna ve bedenin diğer kısımlarına su ulaştırmaya özen gösterilir. Bedende kuru yer kalmamasına dikkat edilir.

Suyu gereğinden fazla veya az kullanmak, guslederken konuşmak, bir özrü olmadığı hâlde başkasından yardım istemek gusülde mekruh olan davranışlardandır. Gusül, abdest yerine de geçer.

Özür Sahiplerinin Abdesti

Abdestini tutamayacak şekilde devamlı bir özrü bulunan kimseye **özür sahibi** denir.

Devamlı akan kan, çıkmasına engel olunamayan idrar, bir hastalık sebebiyle herhangi bir organdan gelen ve abdesti bozan necis akıntı özür sayılan hâllerdir.

- Özür sahibi olan kimse, her vakit namazı için ayrı abdest alır. Bir abdestle iki vakit farz namazı kılamaz. Ancak bir vakit içerisinde o vaktin farz namazını kılabildiği gibi kaza ve nafile namazlar da kılabilir. Kur'an okuyabilir. Şâfii mezhebine göre her namaz için ayrı abdest alınır.
- Özürlünün abdesti vaktin çıkmasıyla bozulur. Mesela özürlü olan kişi sabah namazı için abdest alsa güneşin doğmasıyla aldığı abdest bozulur. Bu nedenle özürlü kimse vakit girdiğinde yeniden abdest alır.
- Özür sahibinin abdesti, özür durumuna sebep olan necasetin vücuttan çıkmasıyla veya elbiseye bulaşmasıyla bozulmaz.[25]
- Özür sahibi olan kadına, hayız ve nifas hâlinde haram olan şeylerden hiçbirisi haram değildir.
- Özür durumu ilk ortaya çıktığında namazı vaktin sonuna kadar geciktirerek kılmak müstehaptır.
- Özür durumunda bulunanlar imamlık yapmamalıdır.

Gusül: Bütün bedeni ibadet niyetiyle hiç bir kuru yer bırakmadan yıkamaktır. Gusül, bazı ibadetlerin yapılmasına engel oluşturan hâlleri ortadan kaldırması bakımından önemlidir. Cenab-ı Hak, Kur'an-ı Kerim'de **"... Eğer cünüpseniz boy abdesti alın..."**[26] buyurmaktadır.

Hanefi mezhebine göre gusülün üç farzı vardır:

1. Ağza bolca su verip boğaza kadar çalkalamak,
2. Burna su çekip içini iyice temizlemek,
3. Bütün bedeni, hiç kuru yer bırakmadan yıkamak.

Şâfii mezhebine göre niyet de farzdır. Vücuda bulaşan necaseti temizlemek şarttır. Ağzı ve burnu temizlemek sünnettir. Çünkü Şâfiilere göre ağız ve burun vücudun iç kısmı kabul edilir.

25 Ömer Nasuhi Bilmen, Büyük İslam İlmihâli, s. 69.
26 Mâide suresi, 6. ayet.

Cünüp olmak ve kadının hayız (âdet) hâlinin veya lohusalığının sona ermesi ile gusletmek farz olur. Cuma ve bayram namazları için gusül almak, hac ve umre için ihrama girmeden önce ve arefe günü vakfe için gusül almak ise sünnettir.

Âdet gören veya lohusa olan kadın bu maddelere ilave olarak oruç tutamaz ve eşiyle cinsel yakınlıkta bulunamaz.

Cünüp olanın tıraş olması, saç, tırnak kesmesi mekruhtur. Hayızlı iken bunları yapmak mekruh değildir. Âdetli ve lohusa durumda iken kılınamayan namazlar kaza edilmez. Ancak tutulamayan Ramazan oruçlarının kaza edilmesi farzdır.

Teyemmüm: Hükmi temizlik, su ile yapılır. Ancak su ile temizlik imkânı olmadığında toprakla yapılır. Teyemmüm, su bulunmadığı veya suyu kullanmaya imkân olmadığı zaman hadesten temizlenmek niyetiyle toprakla veya toprak cinsinden temiz bir şeyle yüz ve kolları mesh etmektir. Rabbimiz Kur'an-ı Kerim'de teyemmümün farz olduğunu şu şekilde beyan etmiştir: **"...Eğer hasta veya bir yolculuktaysanız yahut sizden biriniz tuvalet ihtiyacından yahut kadınlarınızla cimadan sonra su bulamazsanız temiz bir toprakla yüzlerinize ve ellerinize mesh edin (teyemmüm alın). Şüphesiz Allah çok affedicidir, çok bağışlayıcıdır."**[27]

Teyemmüm, temiz toprakla veya toprak cinsinden (kum, alçı, tuğla gibi) bir maddeyle yapılır. Şâfii mezhebine göre teyemmüm sadece toprakla yapılır.

BİLİYOR MUSUNUZ

Gusülsüz (Cünüp, hayız ve nifas durumunda) olanların yapamayacağı şeyler:

- Namaz kılmak,
- Tilavet secdesi yapmak,
- Camiye girmek,
- İtikâf yapmak,
- Kâbe'yi tavaf etmek,
- Kur'an'a dokunmak,
- Kur'an okumak.

BİLGİ KUTUSU

Teyemmümün farzı ikidir:

1- Niyet etmek

2- Temiz toprakla yüzü ve kolları meshetmektir.

(Şâfii mezhebine göre bunlara ilave olarak tertip de farzdır.)

BİLİYOR MUSUNUZ

Teyemmümü Mübah Kılan Hâller
Abdest almak ya da gusletmek için yeterli miktarda suyun bulunmaması, mevcut olan su kullanıldığında susuz kalınacak olması.
Suya ulaşılamaması.
Suyla abdest almanın veya gusletmenin sağlık açısından sakıncalı olması.

27 Nisa suresi, 43. ayet.

- Teyemmüm, su bulunmadığı veya suyu kullanmaya imkân olmadığı zaman hadesten temizlenmek niyetiyle toprakla veya toprak cinsinden temiz bir şeyle yüz ve kolları mesh etmektir.

Teyemmümün farzı

01 Niyet etmek

02 Temiz toprakla yüzü ve kolları mesh etmek

https://dogm.meb.gov.tr/ http://dkab.meb.gov.tr/

MEST

BİLGİ KUTUSU

Ayağı kaplayan, kendisiyle birlikte yürümek mümkün olan deriden yapılmış giyeceklere mest denir.

DİKKAT EDELİM

Hasta kişi, yara iyileşinceye kadar meshe devam edilebilir.

ARAŞTIRALIM

Necaseti galiza ve hafife'nin namaza engel olan miktarını araştırarak sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

Mestler Üzerine Mesh Etmek

Ayağı kaplayan, kendisiyle birlikte yürümek mümkün olan deriden yapılmış giyeceklere mest denir. Mestin, bir organın ya da yara ve benzeri şeyler üzerindeki sargının ıslak elle sıvazlanmasına da mesh denmektedir.

Dinimiz, meşakkat durumunda ibadetlerin yapılmasında kolaylıklar sağlamıştır. Su bulunmadığı ya da bulunup da kullanılamadığı zaman teyemmüm yapılması, mestler ve sargılar üzerine mesh edilmesi dinimizin sağladığı kolaylıklardandır. Mest üzerine mesh yapılabilmesi için önce abdest alınır sonra bu abdest bozulmadan mestler giyilir. Bu alınmış olan abdestin bozulmasıyla mest süresi başlar.

Bir mestin müddeti, mukim olanlar (memleketlerinde veya ikamet vatanlarında oturanlar) için bir gün bir gece, yani 24 saattir. Seferî olanlar için ise üç gün üç gece, yani 72 saattir.

Mestler, abdestte ayağın yıkanması gereken bölümü örtmeli, ayağın küçük parmağı ölçüsü ile üç parmak yan yana sığacak kadar delik ve yırtık bulunmamalıdır.

Sargı Üzerine Mesh Etmek

Abdest veya gusül âzâları üzerinde sargı, alçı veya bandaj varsa ve bu sargıyı açıp altını yıkamak mahzurlu ise sargının üzerine meshedilir.

- Sargıların kişi abdestli iken sarılmış olması şart değildir.
- Sargı üzerine bir defa mesh etmek yeterlidir.
- Açıkta olan yaraya, yanığa, rahatsız olan göz gibi bir organa meshetmek zarar verecekse o takdirde mesh de terk edilebilir.
- Kan veya cerahat sargının üzerine çıkarsa abdest bozulur.
- Sargı açılıp yara kontrol edildikten sonra tekrar kapatılsa mesh bozulmaz. Ancak yara iyileştiği için sargı yerinden düşse mesh bozulur ve abdest almak icap eder.

Üzerine mesh yapılan sargı için belli bir müddet yoktur.

2. Necasetten Taharet: Necaset, hakiki ve maddi pislik, kirlilik demektir. Namaz kılacak kişinin bedeninde, elbisesinde ve namaz kılacağı yerde necaset varsa temizlemesi gerekir. Namaza engel olan necasetler iki kısma ayrılır:

EK: ÇALIŞMA SAYFASI

- **Necaseti Galiza:** Pis olduklarına dair kesin delil bulunan necasetlerdir.

Necaseti Galiza

- İnsan ve hayvan kanı, idrar, dışkı
- Eti yenmeyen hayvanların idrar ve dışkıları, tavuk, ördek ve kaz gibi kümes hayvanlarının pisliği
- Leş ve alkollü içkiler

- **Necaseti Hafife:** Pis olduklarına dair kesin delil bulunmayan necasetlerdir. Hafif necaset bir organın dörtte birini kaplayacak kadar olursa namaza engel olur.

Necaseti Hafife

- Yollardan sıçrayan çamur içindeki görülmeyen pislikler
- İdrar serpintileri
- Kuş pisliği

https://dogm.meb.gov.tr/ http://dkab.meb.gov.tr/

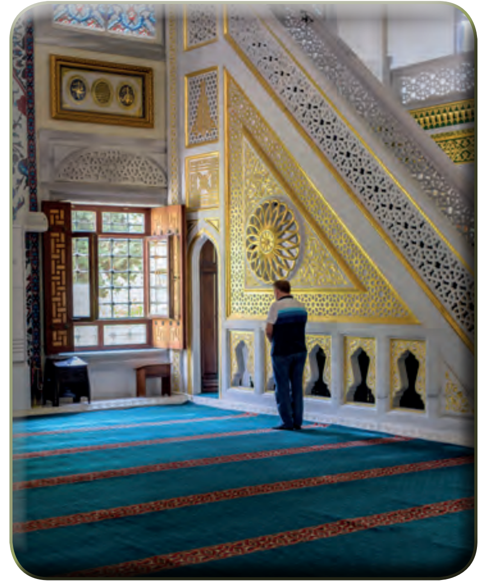
a- Necaseti Galiza: Pis olduklarına dair kesin delil bulunan necasetlerdir. Bu tür necasetler şunlardır:

- İnsan ve hayvan kanı, idrar, dışkı.
- Eti yenmeyen hayvanların idrar ve dışkıları.
- Tavuk, ördek ve kaz gibi kümes hayvanlarının pisliği.
- Leş ve alkollü içkiler.

b-Necaseti Hafife: Pis olduklarına dair kesin delil bulunmayan necasetlerdir. Hafif necaset bir organın dörtte birini kaplayacak kadar olursa namaza engel olur. Bu tür necasetler şunlardır:

- İdrar serpintileri.
- Yollardan sıçrayan çamur içindeki görülmeyen pislikler.
- Kuş pisliği.

Büyük ve küçük hacetini yaptıktan sonra avret yerlerini temizlemeye **istinca** denir. İdrar sızıntısının tamamen kesilmesini beklemeye **istibra** denir. Biraz yürümek, öksürmek gibi hareketlerle istibra yapılabilir. İstincâ ve istibrada temizlik sol el ile yapılmalıdır.

Namaz kılınan yer ve namaz kılan kişinin elbisesi temiz olmalıdır.

3. Setri avret: Namaz kılacak kişinin vücudunda örtülmesi gereken yerleri örtmesi demektir. Namazda erkeklerin göbek deliği ile diz kapağı arasını örtecek şekilde kıyafet giymesi farzdır. Peygamberimiz şöyle buyurmuştur: *"Erkeğin avret yeri, göbeği ile diz kapağı arasıdır."*[28] Adabına bir uygun bir kıyafetle namaz kılmak sünnettir. Hanefi mezhebi, erkekler için diz kapağını da avret sayar. Namazda omuzları da örtecek şekilde kıyafet giyilmesi sünnettir.

Kadınlarda yüz ve ellerden başka (Hanefi mezhebinde ayaklar da hariç) vücudun her tarafının örtülmesi farzdır.

Namaz kılarken avret yerinin açılması ve bir rükün eda edecek kadar bir süre açık kalması namazı bozar. Namazın bozulması için avret yeri olan bir uzvun (organın) en az dörtte birinin açılması gerekir.

Namaz kılarken erkeklerin göbekle diz kapağı arasını örtmeleri farzdır.

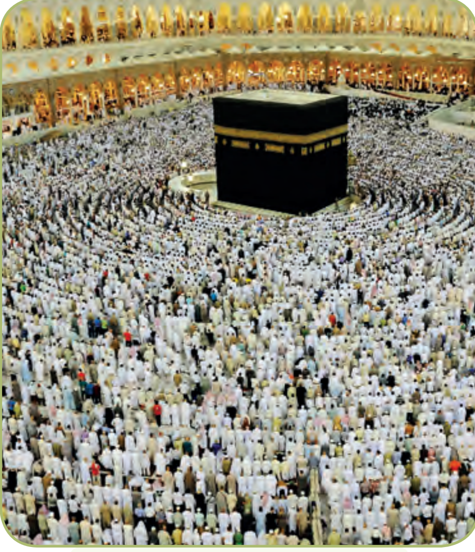
4. İstikbali Kıble: Namazda kıbleye yönelmek şarttır. Kıble, Mekke'de bulunan Kâbe'dir. Kâbe'den uzakta olan kişi ise Kâbe'nin bulunduğu tarafa yönelir, yönünü o tarafa çevirir. Kıbleyi bilmeyenin sorması gerekir. Kâbe'nin bulunduğu noktadan 45 derece sağa ve sola sapmalar kıbleden sapma sayılmaz. Kendi araştırmalarıyla kıbleyi bulan fakat isabet etmediği anlaşılan kimse namazını iade etmez. Namaz esnasında öğrenirse namazını bozmadan o tarafa yönelir.

"Yüzünü Mescid-i Haram tarafına çevir."

(Bakara suresi, 149. ayet)

28 Ahmed b. Hanbel, Müsned, C 2, s. 187.

Namazda kıble, Mekke'de bulunan Kâbe'dir.

Güneşin batma zamanına gurûb denir.

5. Vakit: Farz namazlar için vakit şarttır. Vakti girmeden önce bir namazı kılmak geçersizdir. Meşru bir özür olmaksızın namazı vaktinden sonraya bırakmak da doğru değildir. Namazı, vakti girince geciktirmeden kılmak daha faziletlidir.

Beş vakit namazın vakitleri:

Sabah namazı vakti: Fecr-i sâdık denilen ikinci fecrin başlangıcından güneşin doğmasına kadar olan süredir.

Öğle ve Cuma namazı vakti: Güneşin tepe noktasından batıya doğru kaydığı andan başlar. Herşeyin gölgesi iki misli olana kadar devam eder.

İkindi namazı vakti: Öğle namazı vaktinin çıkışı ile girer ve güneşin batışı ile biter. İkindi namazını güneş batarken kerahet vaktinde kılmak ise mekruhtur.

İkindi namazının farzı, zaruretten dolayı vaktinde kılınamamış ise gün batımına kadar kılınabilir. Ancak ikindiyi geciktirmek iyi değildir. Resulullah (s.a.v.) *şöyle buyurmuştur: "Bu vakitte kılınan namaz münafıkların namazıdır. Münafık oturup güneşi bekler. Güneş batmaya yüz tuttuğu zaman çabucak ikindi namazını dört rekât kılar ve Allah'ı çok az anar."*[29]

Akşam namazı vakti: Güneşin batmasıyla başlar. Güneşin battığı tarafta görülen kızıllık kaybolana kadar devam eder.

Yatsı namazı vakti: Akşam namaz vaktinin çıkmasıyla başlar. İkinci fecrin doğuşuna (imsak) kadar sürer. Yatsı namazını gecenin üçte birinde kılmak müstehaptır. Gecenin yarısına kadar geciktirilmesi ise mübahtır. İkinci fecrin biraz öncesine kadar geciktirmek, bir özür olmadıkça mekruhtur.[30]

Vitir namazı vakti: Yatsı namazından sonradır ve sabah namazının vaktine kadar devam eder. Bu namazı geceleyin, teheccüd ve Ramazan ayında teravih namazından sonra en son namaz olarak fecre kadar geciktirmek evladır.

Teravih namazının vakti: Ramazan ayına mahsus olup yatsı namazı kılındıktan sonra başlar ve sabah namazı vaktine kadar devam eder. Teravih namazı hem vitirden önce hem de vitirden sonra kılınabilir. Fakat evlâ olan teravih namazını önce kılıp vitir namazını sonra kılmaktır.

Bayram namazının vakti: Güneşin bir veya iki mızrak boyu yükselmesinden sonra (zaman olarak güneşin doğuşundan 45 dakika sonra) başlar. Güneşin tam tepede olduğu istivâ vaktine kadar devam eder.

29 İmam Mâlik, Muvatta', Kur'an, 46.
30 Ömer Nasuhi Bilmen, Büyük İslam İlmihâli, s. 114.

6. Niyet: Kalbin bir şeye karar vermesidir. Hangi namazı kılacağını bilmek ve bu ibadeti Allah için yapmayı kalben dilemektir. Niyetin kalp ile yapılması esas olup dil ile de söylenmesi müstehaptır. Cemaatle namaz kılan kimsenin "uydum imama" demesi müstehaptır. Aynı şekilde imamın namaza başlarken "Ben, bana uyanlara imamım" diyerek dil ile niyet etmesi müstehaptır. Kadın cemaat varsa imamın niyetinde belirtmesi gerekir.

Namazın Rükünleri:

1. İftitah Tekbiri: Niyetten hemen sonra *"Allahu ekber"* diyerek namaza başlamaktır.

2. Kıyam: Ayakta durmak demektir. Kur'an-ı Kerim'de **"...Huşû ile Allah'ın huzurunda kıyama durun."**[31] buyrulur. Ayakta durmaya gücü yetmeyen oturarak veya ima ile namaz kılabilir. Namaz esnasında rahatsızlanan kişi namazını oturarak tamamlayabilir.

3. Kıraat: Kur'an-ı Kerim'den ayet okumak demektir. Namazda sadece ayakta kıyam hâlindeyken Kur'an okunur.

Namazda kıraatın farz olan miktarı, en az üç ayet veya üç ayet miktarı uzun bir ayettir. Nafile, vitir ve iki rekâtlı farz namazların her rekâtında kıraat farzdır. Üç ve dört rekâtlı farz namazların ilk iki rekâtında kıraat farzdır.

Fatiha ve diğer sureleri, namazda dili kıpırdatmadan ve ses çıkartmadan zihinden tekrarlayarak okumak, kıraat sayılmaz. Bu şekilde namazın rüknü olan kıraat yerine getirilmiş olmaz. Kişinin kendi duyabileceği bir sesle fısıldar gibi ve eğer yanında başkaları varsa onları namazda rahatsız etmeyecek bir şekilde okuması gerekir.

Hanefi mezhebine göre imama tabi olan kişinin kıraat rüknünü yerine getirmek için sure veya ayet okuma yükümlülüğü yoktur. Diğer üç mezhepte ise her rekâtta Fâtiha suresi okunur.

Şâfiî mezhebinde olan kişiler, cehrî namazlarda sadece Fatiha suresini okur. Şâfiî mezhebine göre Fatiha suresinden bir ayet olduğu için besmelenin okunması kıraatın bir parçasıdır ve namazın farzlarındandır.

4. Rükû: Kıyamdan sonra elleri dizlere koyarak eğilmek ve *"sübhane rabbiyel azim"* diyecek kadar hareketsiz olarak durmaktır. Sırt ve baş düz bir şekilde bir süre beklemek ve sonrasında rükûdan doğrulup secdeye varmadan bir süre kıyam vaziyetinde durmak tadili erkânın bir parçasıdır.

"Namaza mutlaka Allahu Ekber diyerek başlamalıyız."

Namazda kıyam, Kur'an-ı Kerim'den kıraatın yapıldığı rükündür.

سُبْحَانَ رَبِّىَ الْعَظِيمِ

"Büyük Rabbim her türlü kusurdan münezzehtir.

31 Bakara suresi, 238. ayet.

BİLGİ KUTUSU

سُبْحَانَ رَبِّـىَ الْأَعْـلٰى

"Yüce olan Rabbimi her türlü noksanlıktan tenzih ederim."

DİKKAT EDELİM

Namazın vaciplerini kasten terk etmek namazı bozar. Fakat unutarak terk etmek veya geciktirmek sehiv secdesi gerektirir.

BİLİYOR MUSUNUZ

Tadili erkân: Rükünları düzgün, yerli yerinde ve namaz hareketlerinde tam bir sükûnet sağlamaktır. Özellikle tadili erkân; rükûda, rükûdan doğrulunca, secdede ve iki secde arasındaki oturuşta söz konusu olur. Bunlar Hanefi mezhebinde vaciptir. Şâfii, Mâliki ve Hanbeli mezheplerine göre ve İmam Ebû Yusuf'a göre tadili erkân farzdır.

5. Secde: İtaat ve eğilmek anlamına gelir. Hadis-i şerifte Resulullah (s.a.v.) *"Secde, kulun Rabbine en yakın olduğu andır."*[32] buyurmaktadır. Peygamberimiz secdenin nasıl yapılacağıyla ilgili olarak şöyle buyurmuştur: *"Yedi uzuv üzerine secde etmekle emrolundum: Bunlar; alın, iki el, iki diz ve iki ayağın parmak uçlarıdır."*[33] Rükûdan sonra secdeye varıp secdede *"sübhane rabbiye'l a'lâ"* demek sünnet ve diyecek kadar durmak ise farzdır.

6. Ka'de-i Ahire (Son Oturuş): Namazın sonunda *"Tahiyyat duasını"* okuyacak kadar bir süre (teşehhüd miktarı) oturup beklemek namazın farzlarındandır.

Namazın Vacipleri:

1. Namaza *"Allahu ekber"* sözü ile başlamak.
2. Fâtiha suresini her rekâtta okumak. (Şâfii mezhebine göre farzdır.)
3. Farz namazların ilk iki rekâtında, vitir ve nafile namazların her rekâtında Fâtiha suresinden sonra bir sure veya en az Kevser suresi kadar ayet okumak.
4. Fâtiha suresini zammı sure veya ayetlerden önce okumak.
5. Cemaatle kılınan namazlarda imamın sabah, akşam, yatsı, cuma ve bayram namazlarının birinci ve ikinci rekâtlarında, teravih namazı ile Ramazan ayında teravihten sonra kılınan vitir namazının her rekâtında Fâtiha suresini ve kıraatı açıktan okuması;
   öğle ve ikindi namazlarının bütün rekâtlarıyla, akşam namazının üçüncü ve yatsı namazının son iki rekâtında kıraatı gizli okuması;
   Cemaatin kıraat yapmaması.
6. Münferid namaz kılan kişinin gündüz kılacağı namazlarda kıraatı gizli okuması.
7. Tadili erkâna riayet etmek.
8. İki secdeyi peşpeşe yapmak.
9. Secdede alın ile birlikte burnu da yere koymak.
10. Secde ayeti okunursa namaz içinde secde etmek. (Namazda secde ayeti okuduktan sonra aynı rekâtta kıraate devam edilecekse hemen doğrudan secdeye gidilir ve tekrar ayağa kalkılarak kıraat tamamlanır. Secde ayeti kıraatın sonunda okunursa ayrıca secde yapmaya gerek yoktur.)
11. Oturuşlarda Tahıyyat duasını okumak.
12. Birinci oturuşta teşehhüd miktarı yani Tahıyyat duasını okuyacak kadar beklemek. Üç veya dört rekâtlı

32 Müslim, Salat, 215.
33 Buhârî, Ezan, 133-134.

namazlarda birinci oturuşta Tahıyyat duasını okuduktan sonra gecikmeden üçüncü rekâta kalkmak.

13. Namazın sonunda selam vermek.
14. Namazda yanılınca sehiv secdesi yapmak.
15. Vitir namazında kunut tekbiri almak ve Kunut duasını okumak.
16. Bayram namazlarında ilave tekbirleri almak.

Namazın vaciplerini kasten terk etmek namazı bozar. Fakat unutarak terk etmek veya geciktirmek *sehiv secdesi* (yanılma secdesi) yapmayı gerektirir.

BİLİYOR MUSUNUZ

Tahiyyat Duası

اَلتَّحِيَّاتُ لِلّٰهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ ۝ اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ اَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللّٰهِ وَبَرَكَاتُهُ۝اَلسَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلٰى عِبَادِ اللّٰهِ الصَّالِحِينَ ۝ اَشْهَدُ اَنْ لَٓا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ ۝

"Bütün mübarek olan tâzimler, övgüler, mülkler, kavli, bedenî ve mali ibadetler Allah'a mahsustur. Ey Nebî! Sana selam olsun, Allah'ın rahmeti ve bereketi üzerine olsun. Selam bize ve Allah'ın sâlih kullarına olsun. Kesin olarak bilir ve yemin ederim ki Allah'tan başka ilah yoktur ve şehâdet ederim ki Hz. Muhammed Allah'ın kulu ve resulüdür." (Buhârî, Ezân, 148, 150; Müslim, Salat, 55)

Namazın Sünnetleri:

1. Beş vakit namaz ile Cuma namazı için ezan okumak ve kâmet getirmek.
2. Tekbirlerde erkeklerin ellerini omuz üstünde kulak memesi hizasına kadar, kadınların için ise omuz hizasına kadar ellerini kaldırması.
3. Eller kaldırılırken parmakların tabii olarak açılması ve ellerin içinin veya yanının kıbleye çevrilmesi. Şâfii mezhebine göre erkeklerin ellerini omuz hizasına kaldırması yeterlidir.
4. Cemaatin namaza başlama tekbirinin imamın tekbirine yakın olması.
5. Erkeklerin sağ elin baş ve serçe parmaklarıyla sol bileği kavrayarak göbek hizasında ellerini bağlaması; kadınların ise sağ eli sol elin üzerine koyarak göğüs üzerinde tutmaları.
6. Fâtiha suresinin sonunda hafif sesle "âmin" demek. Cehrî namaz kılınırken Sübhâneke duasını, "Eûzü besmele" ve "âmin" sözünü içinden okumak.
7. Sabah ve öğle namazlarında Fatiha suresinden sonra uzun bir sure okumak. Akşam namazında ise kısa bir sure okumak.

Fâtiha suresi sonunda "kabul buyur" anlamında âmin deriz.

Namazda secde yaparken alın ile burnu yere koymak gereklidir.

8. Rükûya varırken ve namazdaki diğer tekbirleri getirirken "Allahu ekber" demek.
9. Rükûda erkeklerin açık parmaklarla dizlerini kavraması, kadınların ise parmaklarını bitiştirmeleri.
10. Rükû ve secdede okunan duaları en az üçer kere tekrar etmek.
11. Rükûda erkeklerin sırtları düz olacak şekilde dizlerini kırmadan dik tutmaları; kadınların ise fazla eğilmeden dizlerini hafifçe kırarak sırtlarının yukarıya doğru meyilli şekilde durması.
12. Kavme yapmak yani rükûdan sonra doğrulmak, imamın rükûdan kalkarken *"semiallahü limen hamideh"* sözünü, tekbirleri ve namaz sonunda selamı açıktan söylemesi; rükûdan kalkarken cemaatin *"Rabbenâ ve leke'l-hamd"* sözünü, tekbirleri ve selamı gizlice söylemeleri.
13. Secdeye giderken sırasıyla dizleri, elleri, yüzü yere koymak, kalkarken de sırasıyla yüzü, elleri ve dizleri yerden kaldırmak.
14. Secde yaptığında kişinin yüzünü iki eli arasına alması, ellerini yüzün hizasında bulundurması, elinin dört parmağını birbirine bitiştirmesi, parmak uçlarını kıbleye doğru çevirmesi ve yere yapıştırması.
15. Erkeklerin secdede karnını uyluklarından, dirseklerini yanlarından ve kollarını yerden uzak tutması. Kadınların ise kollarını yerde ve vücuduna yakın tutması.
16. Celse yapmak (iki secde arasında oturmak).
17. Kâdede erkeklerin **iftiraş oturuşu** yapması, yani sağ ayaklarını dikip parmakları kıbleye döndürerek sol ayak üzerine oturması; kadınların ise **teverrük oturuşu** yapması, yani her iki ayağını sağa yatırıp parmak uçlarını kıble istikametine çevirerek kalçaları üzerine oturmaları.
18. Kâdelerde ellerin kıbleye doğru dizlerin üzerine konulması.
19. Teşehhüdlerde "Lâ ilâhe" denilirken sağ elin şehadet parmağının kaldırılması ve "illallah" derken parmağın indirilmesi.
20. Farzların, vitrin, müekked sünnetlerin son kâdelerinde, gayrı müekked sünnetler ile nafile namazların her kâdesinde Tahiyyat, Salli, Bârik, Rabbena veya benzeri bir duayı okumak.
21. Selam verirken başını önce sağa sonra sola çevirmek ve *"Esselâmü aleyküm ve rahmetullâh"* demek.
22. Namazda yerine göre sütre kullanmak.

ARAŞTIRALIM

Sütre neye denir? Neler sütre olarak kullanılabilir? Araştırınız.

Namazın sünnetlerine uyulduğunda namaz tamamlanmış olur. Namaz sünnetlerinin terkedilmesi, namaz sevabının azalmasına sebep olur.

Namazda huzur, sukunet ve huşû içinde bulunmak, güzel bir kıyafetle namaz kılmak, kıyamda iken secde yerine ve rükûda ise ayak ucuna bakmak, oturuşlarda kucağa ve selamda ise sağ ve sol omuz başlarına bakmak, birinci rekâtta okunan kıraatın ikinci rekâttan fazla olması, kavme durumunda elleri yana salmak, secdeden ayağa kalkarken elleriyle yere dayanmadan kalkmak, namazda esnemeyi gidermeye çalışmak *müstehaptır*.

Namazda Mekruh Olan Davranışlar:

1. Uygun olmayan bir yerde namaz kılmak: Namazı yol üzerinde, hamam içinde, mezarlıkta (namaz için ayrılan yer hariç) hayvan kesilen yerde, sahibinin rızası olmayan yerde kılmak, ateşe karşı namaz kılmak, bir canlının resmi üzerine secde etmek ve önünde canlı resim bulunduğu hâlde namaz kılmak gibi.
2. Başkasının yanına çıkamayacağı bir elbise ile namaz kılmak.
3. Namazın sünnetlerine dikkat etmemek.
4. Namazın şekil şartlarına dikkat etmemek: Mesela bir yere dayanarak namaz kılmak, erkeklerin secdede kolları yere koyması gibi namazın şekil şartlarına uymayan davranışlar mekruh sayılmıştır.
5. Namazda huşûyu azaltan düşünce ve hareketler: Tuvalet için sıkıştığı sırada veya sofra hazırken namaz kılmak, namazda beden veya elbise ile oynamak, boynunu çevirerek bakmak, gözlerini yukarıya dikmek, gözleri yummak, işaretle selam almak, secde yerini düzeltmek, kıl koparmak, esnemek gibi.
6. Kıraatın sıralamasında hata yapmak: Hanefi mezhebine göre ikinci rekâtta, birinci rekâtta okuduğu sure veya ayetten Kur'an'daki sıraya göre bir önceki sure veya ayeti okumak. İkinci rekâtta, birinci rekâtta okuduğu surenin arkasındaki sureyi atlayarak okumak mekruhtur. Fakat iki veya daha fazla sure atlanması mekruh değildir. İkinci rekâtı, birinciden üç veya daha fazla ayet okuyarak uzatmak; kıraatı, nafile namazların her çeşidinin ikinci rekâtında ve vitir namazının da ikinci rekâtında, birinci rekâtlardan daha uzun tutmak mekruhtur.
7. Farz namazlarda ezberinde başka sure varken aynı sureyi bilerek iki rekâtta da okumak.
8. Namazı insanların önünden geçebileceği bir yerde kılmak, önünden geçilmesi muhtemel hâllerde de sütre kullanmamak.
9. Saf arasında yer varken safı tamamlamadan namaza durmak mekruhtur.

BİLGİ KUTUSU

Mekruh Vakitler:

Hadisi şerifte şöyle buyurulur: *"Üç vakit vardır ki, Resulullah bize, bu vakitlerde namaz kılmamızı ve ölülerimizi defnetmemizi yasakladı: Güneş doğduğu zaman yükselinceye kadar, güneş tepe noktasına geldiği zaman zevaline kadar, güneş batmaya meylettiği zaman."*

(Müslim, Müsifirîn, 293)

Şâfiî mezhebine göre kaza namazları her vakit kılınabilir.

Namazı Bozan Durumlar:

İbadetlerin yerine getirilmesinde bilinçli olmak ve ciddiyet önemlidir. Namaz içerisinde yapılan bazı davranışlar veya isteğimiz dışında gerçekleşen bazı durumlar namazı bozar. Bozulan namazın yeniden kılınması gerekir. Bu nedenle namazı bozacak davranışlardan kaçınılmalıdır.

Namazı bozan davranışlar şunlardır:

1. Namazın farzlarında bir eksikliğin ortaya çıkması namazı bozar. Namazda abdestin bozulması, üzerinde namaza mâni bir pislik bulunması, örtünmesi gereken yerin üç tesbih miktarı açık kalması, sabah namazını kılarken güneşin doğması, göğsün kıbleden çevrilmesi gibi.
2. Namaz esnasında özürlerin ortadan kalkması ile de namaz bozulur. Teyemmüm ile namaz kılanın suyu görmesi ve mesh müddetinin sona ermesi gibi.
3. Namazda konuşmak ve namazla ilgisi olmayan bir söz söylemek namazı bozar.
4. Namazda gülmek namazı bozar. (Namazda iken yanındakinin işiteceği şekilde sesli gülmek Hanefi mezhebine göre hem namazı hem abdesti bozar. Şâfii mezhebine göre sadece namazı bozar.)
5. Namaz esnasında birine selam vermek veya birinin verdiği selamı almak, birisine cevap niteliğinde bir ayet okumak, dua adabına uygun olmayan bir şekilde dünya ile ilgili dua etmek namazı bozar.
6. Dışarıdan bakıldığında namazda olmadığı izlenimini verebilecek aşırılıkta el, kol ve beden hareketi yapmak namazı bozar. Namaz sırasında namaza ait olmayan bir iş yapmaya **ameli kesir** (çok iş) denir. El kol işareti yapmak, yürümek namazı bozar. Ancak namazda öndeki safı doldurmak için adım atmak namazı bozmaz.
7. Namaz esnasında uyumak veya bayılmak namazı bozar.
8. Namazda Kur'an-ı Kerim'i anlamı bozulacak şekilde yanlış okumak namazı bozar. Buna **zelletü'l kâri** denir. Anlamı "okuyanın sürçmesi, yanlış okuması" demektir. Kur'an, kasten yanlış okunur ve bununla mana değişirse namaz bozulur. Ayrıca bir kelime yanlışlıkla ağızdan çıksa o kelime de Kur'an'da yer almıyorsa namaz bozulmuş olur.
9. İmama uyan kişinin bir rükünde imamı geçmesi namazını bozar. İmamdan önce rükûya varmak ve secdeden başını kaldırmak gibi.
10. Secdede iken her iki ayağı birden yerden kaldırmak Hanefi mezhebine göre namazı bozan bir davranıştır.
11. Cemaatle kılınan namazda erkeğin yanında veya önünde bir kadının durması erkeğin namazını bozar. Buna **muhazât-ı nisa** denir. Erkeğin namazının bozulması için namazın rükûlu ve secdeli bir namaz olması, erkek ve kadın ikisinin aynı namazı beraber kılması ve perde olmadan bir mekânda bulunması gerekir. Erkeğin mahremi olması durumu değiştirmez.

BİLGİ KUTUSU

Zelletü'l Kârî: Namazda kıraat yaparken okuyanın hata yapmasıdır. Kur'an'ın bir kelimesi, anlamı bozulacak şekilde kasden değiştirilirse namaz bozulur. Şâfiî ve Hanbeli mezhebine göre Fatiha suresi dışındaki okuyuşlarda kasıtlı olmamak şartıyla meydana gelen hata sebebiyle namaz bozulmaz.

Sehiv, Tilavet ve Şükür Secdesi

Sehiv secdesi: Yapılması gereken durumlarda selam verildikten sonra sehiv secdesi yapmak Hanefi mezhebinde vacip diğer mezheplerde sünnettir. Sehiv secdesi namazın farzlarının geciktirilmesi, vaciplerin ise geciktirilmesi ve terk edilmesi sebebiyle gerekir. Sehiv secdesi yapması gereken kişi tek başına namaz kılıyorsa Tahiyyat duasını okuduktan sonra sağ ve sol tarafına ya da sadece sağ tarafına selam verip hemen peşpeşe iki secde yapar ve Salli Bârik ve Rabbena dualarını okur. Sonrasında tekrar sağ tarafına ve peşinden sol tarafına selam vererek namazı bitirir.

Sehiv secdesi yapması gereken kişi, unutarak selam verse daha sonra sehiv secdesi yapması gerektiğini hatırlasa, selam verdikten sonra namazı bozan şeylerden birini yapmadığı müddetçe sehiv secdesi yapabilir. Eğer namazı sehiv secdesi yapmadan bitirmişse namazı geçerli olur.

Tilavet Secdesi: Tilavet, okumak demektir. Tilavet secdesi ise okuma secdesi anlamındadır. Tilavet secdesi, Kur'an-ı Kerim'de bulunan 14 secde ayetinden birisini okumak veya duymakla mükellef tarafından yapılması vacip olan secdeye denir. Tilavet secdesi yapacak kişinin abdestli, üstünün başının temiz ve avret yerlerinin örtülü olması şarttır. Bir mecliste secde ayetinin birden fazla tekrarlanması veya birden fazla secde ayetinin okunması hâlinde bir tilâvet secdesi yeterlidir.

Şükür Secdesi: Sevindirici bir haber, olay veya bir musibet ve belânın def edilmesi üzerine Allah'a karşı bir şükran, teşekkür duygusuyla yapılan secdedir. Bu secde müstehabtır. Namaz dışında uygun olan her vakitte yapılabilir. Peygamberimiz sevindirici olaylar üzerine bunu yapmıştır. Ayrıca günahtan tövbe etmek, deprem ve felâket durumlarında Allah'a sığınmak için de secde yapmak müstehap kabul edilmiştir. Bu secdeler aynı tilavet secdesi gibi yapılır.

BİLGİ KUTUSU

Tilavet secdesi yaparken ve secdeden kalkarken "Allahu ekber" denilmesi ayrıca secdeden kalkıldığında

﴿... سَمِعْنَا وَاَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَاِلَيْكَ الْمَصِيرُ﴾

"...İşittik ve itaat ettik. Ey Rabbimiz! Senden bağışlama dileriz. Sonunda dönüş yalnız sanadır." Bakara suresi, 285. ayetinin okunması müstehaptır.

YAZALIM

Kur'an-ı Kerim'deki tilavet secdesi gereken 14 secde ayetini bularak defterinize yazınız. Bu ayetlerin Türkçe anlamını okuyunuz.

YAZALIM

	Yapılışı	Zamanı
Tilavet Secdesi	....	....
Sehiv Secdesi	....	....
Şükür Secdesi	....	....

Özel Durumlarda Namaz

Seferîlikte Namaz

Seferîlik, bir kimsenin doğup büyüdüğü, yerleştiği veya işi gereği yaşamını sürdürdüğü bir yerden yaklaşık 90 km uzaklıktaki bir yere, 15 günden az kalmak üzere yapmış olduğu yolculuktur.[34] Hanefi, Şâfii, Mâliki ve Hanbeli mezheblerinin içtihadına göre bu mesafe yaklaşık olarak 90 km'dir. Bu, yaya yürüyüşüyle üç gün ve üç gecelik bir mesafedir. Bu mesafeye yolculuk mesafesi denilmektedir.

Her türlü ulaşım aracı ile yolculuk yapılır ve seferîlik gerçekleşir.

Seferîlik, asli ikamet yerindeki meskenlerin geride bırakılmasıyla başlar. Bir yerde 15 gün veya daha fazla ikamet etmeye niyetlenilmesi yahut asli ikamet yerine dönülmesiyle biter. Sadece geçici ikamet yerinde 15 günden az kalındığında ve yolculuk esnasında Seferîlik hükümleri geçerlidir. 90 km'den az bir mesafeye yolculuk yapan kimse dinen Seferî olmadığı gibi, evinden çıkarken en az 90 kilometre uzağa gideceğine niyet etmeyen fakat bu kadar veya daha fazla yol giden kimse de Seferî sayılmaz. Kişi, asıl ikamet ettiği yerde (vatan-ı asli) namazları tam kılar.

Yolculuk durumundaki sıkıntı, zorluk, yorgunluk ve yıpranma durumu dinimizce dikkate alınmış ve bazı özel kolaylıklar getirilmiştir.

- Seferî durumundaki kimse ayağındaki mestlere üç gün mesh edebilir.
- Seferî olana Cuma namazı farz değildir. Ancak Cuma saatinde yolculuğa çıkmak iyi karşılanmamıştır. Cuma namazını kılarsa namazı geçerli olur. Seferî kişi, Cuma namazını kılamadığı zaman öğle namazını kılmak zorundadır.
- Seferî olan kimse dört rekâtlı farz namazları iki rekât kılar. Üç rekât olan akşam ve vitir namazı olduğu gibi kılınır. Müekked sünnetler, gayrı müekked sünnet hâline gelir. Sünnet namazları (bir içtihada göre sabah ve akşamın sünnetleri hariç) kılmayabilir.

Seferîlik, kişinin ikamet ettiği yerden yaklaşık olarak 90 km uzağa yolculuk etmesidir.

- Seferî kimseye bayram namazları vacip değildir. Fakat kılarsa namazı geçerli olur.
- Namaz konusu dışında Seferîlikle ilgili başka hükümler de bulunmaktadır. Mesela Ramazan ayında yolcu olan kişi, orucunu tutmayıp erteleyebilir. Ancak tutması daha faziletlidir. Daha sonra tutmadığı orucunu kaza eder. Keza yolcuya kurban kesmek de vacip değildir.

34 Dinî Terimler Sözlüğü, s. 406,

Hanefi mezhebine göre yolcunun seferde, 4 rekât olan farz namazları 2 rekât kılması vaciptir. 4 rekât kılması ise mekruhtur. Mâliki mezhebine göre seferde 4 rekât farzları 2 kılmak sünnet, Şâfii ve Hanbeli mezhebine göre seferde 2 veya 4 kılmak câiz ve iki rekât kılmayı tercih etmek evlâdır.

Hanefi mezhebi, Hac'da Arafat ve Müzdelife dışında iki namazı birleştirerek kılmayı (cemi) câiz görmez.

Seferî kimse, seferî olmayan mukim bir imama uyarsa namazı onunla beraber dört rekât olarak kılar. İmam seferi olursa iki rekâtta selam verir, mukim cemaat ise namazı tam kılar. Seferîlikte durum müsait olmadığında nafile namazlar terk edilebilir. Yolcuyken kazaya kalan dört rekâtlı farz namazlar ikamet yerine dönülse bile iki rekât olarak kaza edilir.

Hanefi mezhebine göre iki namazı cem' etmek Hac'da Arafat ve Müzdelife dışında câiz değildir. Sadece Hac'da arefe günü öğle ile ikindi namazı, akşam ile yatsı namazı cem edilerek kılınmaktadır. Diğer mezhepler ise belli durumlarda bu namazları cem etmeyi câiz görmüştür.

Hasta Olanların Namazı

Ayakta durmaya gücü yetmeyen veya ayakta durması hâlinde hastalığının uzaması yahut da artmasından korkan bir hasta, oturduğu yerde rükû ve secdeleri yaparak namazını kılar. Oturarak namaz kılamayan çok yaşlı ve âciz olan hasta yan yatıp yüzünü kıbleye çevirerek veya sağ tarafına dönerek îmâ ile namaz kılar. Sırtüstü yatıp rükû ve secdeleri baş işareti ile yaparak da namazını kılabilir.

Ayakta durarak namazı kılamayan kişi oturarak kılabilir.

Namazların Kazası

Büluğa ermiş olan her Müslümanın namazları vaktinde kılması gerekir. Namazın vaktinde kılınmasına **eda**, vakti içinde eksik kılınan namazın yeniden kılınmasına **iâde**, vakit çıktıktan sonra kılmaya ise **kaza** denir. Kazası kılınan namaz, yerine getirilmiş olur. Ancak namazı bile bile vaktinden sonraya bırakmak doğru değildir ve Cenab-ı Hak'tan mağfiret dilemek gereklidir.

Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmaktadır: **"...Şüphesiz ki namaz, müminler üzerine vakitleri belli bir farzdır."**[35]

Resulullah'a (s.a.v.) *"Amellerin en faziletlisi hangisidir?"* diye sorulmuş, O da cevaben: *"Vaktinde kılınan namaz."*[36] buyurmuştur.

Namazı vaktinde kılmayanlar ağır bir şekilde Peygamberimiz tarafından şöyle uyarılmıştır: *"Biriniz uyuyakalır veya unutur da namazı vaktinde kılamaz ise, hatırladığı vakit o namazı kılsın; o vakit kaçırdığı namazın vaktidir."*[37]

Uyku, unutma veya bir takım nedenlerle farz olan vakit namazları vaktinde kılamayan kişi, kazasını kılmalıdır.

Namazını unutarak veya uyanamayarak vaktinde kılamayan kişinin, en kısa zamanda kaza etmesi gerekir.

35 Nisa suresi, 103. ayet.
36 Buhârî, Mevâkîtü's-salat, 5.
37 Buhari, Mevâkît, 37.

Beş vakit namazın farzlarının kazası farzdır. Vitir namazının kazası ise Hanefi mezhebine göre vaciptir. Sabah namazının sünneti ve farzı, o günün istiva vaktine kadar kaza edilebilir. Öğle ve Cuma namazının ilk sünnetleri, farzlarının edasından sonra son sünnetlerinden önce veya sonra kılınabilir. Diğer sünnetlerin ise kazası gerekmez. Namazları kazaya kalan kişinin namazlarını kaza etmesi, nafile namaz kılmasından daha hayırlıdır.

Uyku, unutma, gaflet veya meşru olmayan nedenlerle farz namazları zamanında eda etmeyen kişi için iki durum vardır: Bu kaza namazlarının sayısı 5 veya daha az ise o kişiye **tertip sahibi** denir. Huşû içinde namazlarını kılıp tertip sahibi olarak bu dünyadan ayrılan üzerinde Allah ve Resulünün zimmeti söz konusudur. Bu durum cennete girmeyi kolaylaştıracaktır.

Kaza için belli bir vakit yoktur. Namaz kılınmayan üç vakit dışında namazlar her zaman kaza edilebilir. (Şâfiîlere göre kaza namazları her vakit kılınabilir.)

Kadınlara Mahsus Hâllerde Namaz

Kadınların fıtri ve biyolojik yapılarından kaynaklanan özel durumlar, onlara bazı dinî muafiyet ve yükümlülükler getirmiştir. Kadınlara mahsus hâller denince hayız, nifas ve istihâze terimleriyle ifade edilen üç durum kastedilir. Bunlar yaratılışları gereği kadınlardan belirli yaşlar arasında ve belirli dönemlerde gelen **hayız** kanı, doğumdan sonra belirli bir süre gelen **nifas** (lohusalık) kanı, bu ikisi dışında kalan ve genelde bir hastalıktan kaynaklanan **istihâze** (özür) kanıdır. Bu üç durum temizlik, namaz, oruç, Kur'an okuma, hac, cinsî münasebet, boşanma gibi birçok hükümle irtibatlı olduğundan fıkıh kitaplarında ele alınır ve ayrıntılı biçimde incelenir.[38]

Yeni doğum yapmış nifas hâlindeki kadını, dinimiz ibadetten sorumlu tutmamıştır.

Hayız, bir nevi abdestsizlik hâli, yani hükmi kirlilik (hades) veya mazeret kabul edilir. Hayızlı kadının namaz kılmasının ve oruç tutmasının câiz ve sahih olmadığında, yani hayzın bu iki ibadetin ifasına engel bir mazeret sayıldığında fakihler görüş birliğindedir. Hayız süresince terkedilen namazların kazasının gerekmediği, oruçların ise temizlendikten sonra tutulacağı hususunda icma vardır. Hayız bitiminde kadının gusül alması gerekir. [39]

Hanefi mezhebine göre âdetin en az süresi 3, en uzun süresi 10 gündür. İki âdet arasında kalan en az temizlik süresi de 15 gündür. Şâfii mezhebinde ise hayzın en az süresi 1 gün, en çok 15 gündür.[40]

Nifas yani lohusalık, fıkıh dilinde doğumdan sonra gelen kan veya bu durumun sebep olduğu hükmi kirlilik (hades) hâlinin adıdır. Bu durumdaki kadına lohusa adı verilir. Kadınların hayız hâli ile ilgili dinî hükümler nifas için de geçerlidir. Nifas hâli sona eren kadının gusletmesi gerekir.

38 TDV İslam İlmihâli, C 1, s. 210.
39 bk. Buhârî, Hayız, 20; Müslim, Hayız, 69; Ebû Dâvud, Tahâret, 105.
40 Vehbe Zühayli, İslâm Fıkhı Ansiklopedisi, C 1, s. 371.

Hanefi ve Hanbeli mezhebi nifasın en uzun süresinin 40, Mâlikî ve Şâfii mezhebi ise 60 gün olduğu görüşündedir. Bu süreler tamamlanmadan da nifas kanı kesilebilir. O zaman fiilî durum esas alınır ve kanın kesilmesiyle nifas hâli dinen sona ermiş sayılır.

İstihâze, rahim içi damarlardan hayız ve nifas hâli dışında ve bir hastalık veya yapısal bozukluk sebebiyle gelen kana denir. Diğer bir ifadeyle istihâze, kadının âdet ve lohusalık dışındaki kanamalarının genel adıdır. Fakihlerin hayız ve nifasın âzami sürelerini belirleme çabalarının bir amacı da hayız ve nifas kanı ile istihâze kanını birbirinden ayırt etme konusunda kadınlara genel ve pratik bir ölçü vermektir. Bu konuda her bir kadının kendi tecrübe ve kanaatinin de önemli olduğunu ve tıp biliminin tespitlerinin ölçü alınması gerektiğini belirtmek gerekir.

İstihâze; dinmeyen burun kanaması, tutulamayan idrar veya bir yaradan sürekli kan akması gibi sadece abdesti bozan bir özür hâlidir. İstihâze durumdaki kadın gerekli maddi ve bedenî temizliği yapar, tedbirleri alır. Özürlü kimselere tanınan ruhsat ve muafiyetleri kullanarak her bir namaz vakti için ayrı ayrı abdest alıp ibadetlerini eda eder. Alınan bu abdestle o vakit içindeki bütün farz, vacip ve nafile, eda ve kaza namazları kılabilir. Şâfiî ve Mâlikî mezhebine göre her bir farz namaz için ayrıca abdest almak gerekir.